

СИНЕРГЕТИЧЕСКА ФИЛОСОФИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО, СИНЕРГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ, СИНЕРГЕТИЧЕСКА ЕСТЕСТВЕНА ПЕДАГОГИКА

Жулиета Савова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Новата книга на проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова **„Синергетическа философия на образованието, синергично образование, синергетическа естествена педагогика“** е удивителна синергия на нейната невероятна творческа енергия и способност за „виждане“ отвъд видимото, за интелигентно обосноваване на трудни за „обикновено“ осмисляне релации, на завидните ѝ трансверсални умения за концептуализация и реконцептуализация, на ярката ѝ проникателност да осъзнава изпреварващо съдбовната значимост на дълбинно обвързани многопластови равнища, на зрялата ѝ и отговорна професионална рефлексия и активна професионална и гражданска позиция.

Въпреки че в дългогодишната си практика съм писала много и различни рецензии, трябва да призная, че много рядко съм имала шанса да се докосвам до толкова стойностни, бих казала изумителни по качества и дълбочинност ръкописи като този, които далеч надхвърлят изискванията и на най-претенциозните издатели. Без преувеличение мога да кажа, че не познавам друга подобна книга в българското академично философско-педагогическо пространство, която да носи такива характеристики на уникалност като почувстваната, видяната, осъзнатата, дълбинно анализираната и убедително защитената синергична връзка в триадата **„философия на образованието – училищна педагогика – образование“**. За мен книгата не е просто обобщаване и издигане

на нови равнища на неповторимия и ярък авторски опит и професионална рефлексия. Тя е поредна впечатляваща авторска стъпка по посока на дълбоко промислено и едновременно с това професионално-емоционално предизвикателство към всеки, който искрено се вълнува и интересува от въпросите на съвременното образование, от неговите решени и нерешени проблеми и особено важно – умее да мисли професионалноотговорно и конструктивно в контекста на глобалната динамика, която не само превръща и преобръща представата за „света като голямо село“, но и за общностите като „глобални племена“. Конструирането на изцяло ново познание, хвърлянето на мостове между сегменти на вече съществуващото, новият прочит и още много иновативни моменти с цялата си комплексност могат да бъдат простичко и убедително осмислени и приети, като се подкрепят с адекватни визуални опори. Например създаването на нови образи и връзки между тях чрез използването на „аналогията“ с двете полукълба на човешкия мозък (на пръв поглед, добре позната), удивлява с начина на вплитане в концептуалната рамка на синергизма.

В книгата на проф. д.п.н. Яна Рашева са заложени извечни въпроси. За мен това е изключително успешен опит за обхващане на „необхватното“ чрез синергизма, в който специфичният авторски прочит, анализ и почерк са безапелационно разпознаваеми. В съдържателен план, стъпила върху вече посочената синергетична триада на методология, теория, практика, книгата на проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова предлага философско образователна концепция и модел на синергично образование. За да го обоснове систематично и последователно, Я. Мерджанова анализира синергията цивилизация – култура – образование, вписвайки в този контекст и „синергизма на гносеологическо ниво като генеалогично синтетично познание“.

В предложения модел на синергично образование естествено място намират идеи и възможни решения за трансформация на класно-урочната система; за създаване на синергетичен модел на отворена учебна среда; модел на синергетични учебници, който авторката конструира и демонстрира и практически чрез обучение, моделът на синергетично научно изследване, отново разкрит като функциониращ модел чрез авторско участие в обученията в докторантско училище и т.н. Към всяко равнище авторката добавя персонално преживени доказателства, в основата на които лежи нейното участие и „тестиране“ на конкретен модел или негови елементи.

Ако трябва да обхвана и представя цялата книга и да посоча доказателства за това как възможно най-сполучливо може да се формулира ключов въпрос от типа на този, който Я. Мерджанова формулира: „на какво се крепи цивилизационното развитие на съвременните общества“, и търсене на отговор, то не намирам по-добра формулировка от тази, която дава самият автор: на „доброволната синергия на „идея – образователни решения – обществен

контекст..“. Без нея „...и най-добрият образователен проект не може да „бъде“ – не може да се превърне нито в реален, нито в ефективен и резултатен конструкт“. Подобен отговор може да обясни защо в една Финландия или Дания например, в които образованието е във висша степен автономно, същото то, образованието, е и сред най-високите персонални и социални ценности, които са в основата на цивилизационното развитие и просперитет на това общество. Отговорът за „доброволната синергия на идея – образователни решения – обществен контекст“ позволява да се разберат постиженията и при съвършено различен модел на образование – този на японското образование например.

С какво книгата на проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова **„Синергетическа философия на образованието, синергично образование, синергетическа естествена педагогика“** оставя дълбока следа в академичното и професионалното пространство и трябва да намери своето достойно място в издателската политика на СУ „Св. Климент Охридски“?

1. С убедително обоснованата и подкрепена с конкретни доказателства полифункционалност. Книгата може да обслужва по великолепен начин както академичните среди – преподаватели, студенти, изследователи, както отговорните кръгове за образователните политики, така и широките общности от образователни дейци и потребители, които се интересуват от съвременните измерения и посоки в развитието на образованието.

2. С недвусмислено изведените глобални тенденции в образованието, обединяващ център на които е синергията.

3. С представената синергетическа парадигма и нейните основни характеристики.

4. С дълбоко промислената връзка между синергия в развитието на глобалните общества, синергия в развитието на образованието и в развитието на науките с конкретен разбираем акцент и балансирано професионално пристъпване към педагогиката.

5. С философскообразователната концепция за синергично образование, обосновано и защитено като цивилизационен – оценностяващ механизъм (връзката между рода и индивида).

6. Със заслуженото внимание и отделеното специално място на синергетическото направление в българската педагогика и негови представители.

7. С концептуалните и практически осмислени преноси на философскообразователната концепция за синергично образование на равнище синергетична училищна педагогика.

8. С дълбокото осмисляне на предимствата на отворената учебна среда, които се превръщат в неин синергетичен портрет.

9. С умелото насочване на вниманието към възможни решения за синергетична трансформация на класно-урочната система.

10. С дълбоко осмислените промени във взаимоотношенията между ключовите субекти в образованието: учител – ученик – партньори.

11. С убедително аргументираната позиция за създаване на интегрирана метаметодика на обучение, в основата на която ще бъдат интегрираното учебно съдържание, ефективни синергични учебници и пособия.

12. С комплексното/интегрирано оценяване и самооценяване.

13. С проникателно осмислената връзка между обществена и образователна синергия, в която са намерили място както необходимите посоки на законодателни промени със синергетична насоченост и заряд, така и синергията в науката, подготовката на изследователи и промени в училищните общности, видени като граждански синергетични ядра.

Книгата на проф. д.п.н. Яна Мерджанова предлага още:

- блестящи примери на съдържателна и функционална интеграция на познания, обособени в различни фундаментални научни системи и на първо място, във философската и педагогическата;

- много умело идентифицирани и адресирани противоречия в обществото, образованието и подготовката на учители, като напр. моноетнически портрет на обучаваните и потребност от съвместяване на различни образи;

- внимателно проверени и/или аргументирано доказани работещи модели и решения на проблеми на глобалното образование в глобалните общества, осмислени обаче чрез спецификата на националните специфики;

- убедителна основа – синергизма, за постигане на широк консенсус по отношение на образованието, големите му проблеми и възможни решения;

- посоки на конструктивни образователни политики и практики;

- удивителна, макар и кратка, историческа рефлексия върху спецификата на професията на учителя като български учител;

- богата библиографска осведоменост и използване на разнообразни публикувани през последните години библиографски източници.

В заключение, в българското философско и педагогическо пространство има много и различни автори. Малцина са достигали дълбочината на прозренията, смисъла на обобщенията, дълбочината на рефлексията и силата на аргументите, които представя проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова в своите публикации, в т.ч. последната си книга – предмет на настоящата рецензия. Не познавам обаче друг представител, който с такава дълбока авторска последователност, отдаденост и лоялност към професионалнопедагогическото и съдбовната му връзка с философско-историческото да представя глобално-ориентирани проблеми, образователни последици и да предлага решения с такава синергетична обаятелност, убедителност и влиятелност.

С пълна и дълбока убеденост представям рецензията си на новата книга на проф. д.п.н. Яна Рашева-Мерджанова „**Синергетическа философия на**

образованието, синергично образование, синергетическа естествена педагогика“ в подкрепа на отпечатването ѝ в университетското издателство на СУ „Св. Климент Охридски“. Това е УНИКАЛНА КНИГА С УНИКАЛНИ ПОСЛАНИЯ.

**SYNERGY PHILOSOPHY OF EDUCATION,
SYNERGY EDUCATION,
SINERGY NATURAL EDUCATION**

✉ **Prof. Dr. Julieta Savova**
University of Veliko Tarnovo
Veliko Tarnovo, Bulgaria
E-mail: julietasavova@yahoo.com